

استاد جابر عناصری
در گذشت

دعبل

دیدار با
پیر غلامان اهل بیت

فصلنامه دعبل - برگزیده مطالب پایگاه اطلاع رسانی دعبل - پیش شماره دوم، تیرماه ۹۵

یادداشت

توصیه‌های رهبر معظم انقلاب و وظیفه تشکل‌های ستایشگری

صادق محقق

حدود سی سال است که در آستانه میلاد پربرکت حضرت صدیقه طاهره، مداحان و ستایشگران اهل بیت علیهم السلام با مقام معظم رهبری دیدار می‌کنند. در این دیدارها، پس از اجرای برنامه توسط بلبلان بوستان محبت اهل بیت علیهم السلام، حضرت آیت اله خامنه‌ای ضمن برشمردن فرصت‌ها و نعمت‌هایی که در اختیار مداحان قرار دارد، توصیه‌هایی نیز به آنها می‌نمایند.

معمولا سخنان ایشان در این مراسم از سه بخش تشکیل می‌شود: بیان جلواتی از شخصیت حضرت زهرا سلام الله علیها، توصیه به مداحان و برشمردن اهمیت ستایشگری اهل بیت علیهم السلام، و موضوعات روز. با توجه به اینکه فرمایشات رهبری درباره مداحی و جوانب آن اختصاص به قشر خاص و محدودی از جامعه دارد، مطالبی که اغلب رسانه‌ها از سخنان ایشان منعکس می‌کنند، معطوف به بیانات ایشان در رابطه با مسائل روز است.

محورهای مهمی که رهبر معظم انقلاب در خصوص مداحی و شئون آن، طی سال‌های اخیر به آنها پرداخته‌اند، عبارتند از:

۱. اهمیت شناخت جایگاه ذاکران و مداحان.
۲. سازماندهی و تعیین حدود و ثغور شعر و مداحی:
  - * ایجاد مرکزی برای شناخت، ارزیابی و ارتقاء سطح معلومات مداحان.
  - * سازماندهی و قاعده مندی در نهاد منبر.
  - * تعیین ضوابط و شرایط صلاحیت ذاکران.
  - * ضرورت برنامه ریزی و آموزش.
  - * نقد و بررسی اشعار آیینی و سختگیری نسبت به آن.
  - * ضرورت فعال شدن محافل ادبی.

با حضور مداحان پیشکسوت برگزار شد

جلسه توجیهی دوره‌های آموزشی مدرسه دعبل

افزود: با ارائه نمونه‌های اجرا شده خواهیم گفت که خوانش اشعار عاشورایی چگونه باید باشد.

استاد محمد اسفندیاری نیز در بخش دیگری از این جلسه با تاکید بر اینکه دانستن اخلاق حرفه‌ای برای همه اصناف لازم است گفت: مداحان باید با اخلاق مداحی آشنا باشند و آن را بشناسند.

این عضو هیئت علمی بنیاد دعبل در ادامه گفت: معلومات مداحان در حیطه حرفه خودشان باید کافی باشد و گر نه دچار لغزش می‌شوند.

اسفندیاری در پایان اضافه کرد: در کلاس نقد و بررسی منابع عاشورایی صد کتاب مهم در این حوزه معرفی می‌شود و برخی مطالب بررسی خواهد شد. نقد و بررسی منابع عاشورایی، شناخت شعر عاشورایی، پیوند موسیقی و ستایشگری، نقد و تحلیل شعر عاشورایی و کارگاه انتقال تجارب عناوین کلاس‌های این دوره می‌باشند.

استاد این دوره‌ها دکتر سنگری، استاد اسفندیاری، استاد امین فروغی و استاد سادات رضوی و دکتر اسماعیل امینی می‌باشند و بنیاد مدرک معتبری به شرکت کنندگان اهدا شود.

علاقتمندان می‌توانند برای ثبت نام با تلفن‌های ۸۸۹۷۸۹۱۰ و ۰۹۱۲۵۳۵۲۵۲۱ تماس گرفته و یا به آدرس خیابان فلسطین، بالاتر از میدان فلسطین، بن بست سعیدی پلاک ۲ مراجعه کنند. ■

مدرسه دعبل زیر نظر هیئت علمی بنیاد دعبل در نظر دارد برای ارتقای سطح علمی و فنی مداحان دوره‌های آموزشی کاربردی را برگزار کند.

در جلسه توجیهی این دوره آموزشی دو نفر از اساتید این دوره به تبیین سرفصل دروس پرداختند.

این جلسه با حضور مداحان پیشکسوت و مدیران تشکل‌های مداحی برگزار شد. حاج مهدی آصفی، حاج اکبر بازویند، حاج محمد بازویند، حاج سید علی سادات رضوی، حاج داوود نورصالحی، حاج حمید رمضان پور، حاج جواد حیدری، حاج سعید عطا هاشمی از جمله حاضران این نشست بودند و بنا بر این شد که هر کدام از این پیشکسوتان زحمت اطلاع رسانی در هیئات خود و ترغیب مداحان جوان به شرکت در این دوره را بر عهده داشته باشند.

ابتدا دکتر محمد رضا سنگری توضیحاتی درباره کلاس شناخت شعر عاشورایی داد و در این باره گفت: ما قصد داریم علاوه بر تعریف شعر عاشورایی و بررسی این نوع شعر در هندسه شعر شیعی، سه دوره شعر عاشورایی از قبل از واقعه تا امروز را مرور کنیم.

عضو هیئت علمی بنیاد دعبل در ادامه افزود: بررسی اشعار عاشورایی عرفانی مانند اشعار عمان سامانی و نیز آسیب شناسی اشعار عاشورایی نیز از دیگر مباحث این کلاس‌ها می‌باشد. سنگری با اشاره به اهمیت خوانش شعر عاشورایی

مداحان بیمه عمر و حوادث شدند

بیمه تکمیلی در راه است

محمد اختری مدیر بیمه و رفاهی بنیاد دعبل خزاعی به بخشی از فعالیت‌های بیمه ای بنیاد در سال ۹۴ اشاره کرد و گفت: سال ۹۴ سال خوبی برای بیمه شدگان بنیاد دعبل خزاعی بود و خدمات جدیدی در این سال انجام شد. وی ادامه داد: قرارداد «بیمه حوادث» (عمر و حوادث) با شرکت بیمه دی منعقد شد و بیش از ۱۸۰۰ نفر از بیمه شدگان خوش حساب بنیاد، تحت پوشش این بیمه نامه قرار گرفتند. اختری در این خصوص افزود: با توجه به حق بیمه ناچیزی که مداحان بابت بیمه حوادث می

پردازند، این یک فرصت استثنایی برای برخورداری از این نوع بیمه است و امیدواریم که رضایت خدمات گیرندگان جلب شود. مدیر بیمه بنیاد دعبل گفت: از دیگر خدمات ارائه شده در سال ۹۴، انعقاد تفاهم نامه همکاری جهت دریافت خدمات «بیمه زندگی و سرمایه گذاری» با شرکت بیمه سامان است که برطبق آن همه اعضا بنیاد، تک تک، توسط کارشناسان بیمه سامان از ویژگی‌ها و مزایای این بیمه مطلع می شوند و چنانچه اقدام به خرید بیمه نامه نمایند، بنیاد نیز در پرداخت حق بیمه مشارکت (جزیی و

تشویقی) می نماید. وی در ادامه به مذاکرات صورت گرفته درباره بیمه تکمیلی درمان اشاره کرد و افزود: در سال گذشته بدلیل استقبال کم اعضا بنیاد، موفق به انعقاد این قرارداد نشدیم. اما امیدواریم در اوایل سال ۹۵ اقدامات خوبی در این زمینه صورت گیرد. اختری در پایان در خصوص حق بیمه سال ۹۵ گفت: حق بیمه سال ۹۵ براساس مصوبه شورایی عالی کار و تصمیمات هیئت مدیره بنیاد دعبل تعیین و در اوایل سال آینده بوسیله پیامک به اطلاع همه اعضا بنیاد خواهد رسید. ■

►► ادامه از صفحه ۱

* عمق بخشی به اشعار، زمینه ساز اوج مجدد شعر فارسی.
* آسیب شناسی و شناخت نیازهای جامعه به ویژه نسل جوان.
۳. توجه ذاکران به:
* تصفیه ی درونی و تزکیه / معرفت افزایی.
* استفاده از عناصر سه گانه^۱ی تبلیغ در مجالس: منطق، احساس، حماسه.
* جایگاه رفیع شعر در مذاحی.
* توجه به روضه خوانی صحیح و معقول.
* پیراستن اشعار و اذکار از تمجیدهای بی معنا.
* پرهیز از بیان مطالب ناصحیح.
* پرهیز از وهن مذهب.
* روضه خوانی بیجا و تفکیک مراسم سوگ و سور.
* استفاده از لحن و موسیقی مناسب.
* بارور کردن جلسات مذاحی.
* اثبات حقایق اهل بیت (ع) در اشعار.
* ارتقاء سطح معرفتی مخاطبان با ارائه ی شعر قوی.
* آنچه باید خوانده شود: شعر آگاهی^۲ بخش، درس آموز و روزآمد / شعر معرفت آموز / شعر سازنده، جهت بخش، هدایتگر و متناسب با مقام اهل بیت (ع) / شعر حکمت آمیز / شعر اخلاقی / شعر فارسی قوی / شعر خوش مضمون و قانع کننده / شعر خوب و هنری / جای خالی اشعار حماسی و انقلابی در شعر آیینی / یافتن مضامین تازه و روزآمد / انتخاب اشعار قابل فهم همگان.
* آنچه نباید خوانده شود / دوری گزیدن از اشعار کم محتوا / عدم بهره گیری از تعابیر سبک و نامناسب / دوری گزیدن از

همزبانی با مخالفان انقلاب.
* چگونگی ارتباط با مستمعان.
* تأکید بر توجه به اخلاق در جامعه.
* هدایت و جهت دادن به عواطف و پیوند مردم با اهل بیت (ع).
* بهره گیری از احادیث در بیان معارف، فضائل و مناقب اهل بیت (ع).
* معرفی اهل بیت (ع) به عنوان الگوی برتر.
* بصیرت بخشی و پاسخ گویی به نیازهای سیاسی و اجتماعی جامعه.
برخی تذکرات در فرمایشات هرساله ایشان مرور می شود. اما موضوع پژوهش درباره مذاحی و ستایشگری امسال در سخنان ایشان برجسته و مورد تأکید بود: «این پدیده درخور کار علمی است؛ یعنی واقعاً جا دارد دانشجویان ما، اساتید ما، محققین ما بنشینند و روی این پدیده فکر کنند، کار کنند؛ هم تفسیر و تحلیل کنند، هم راه‌های علمی گسترش این را به ما نشان بدهند و یاد بدهند»^۲.
نکته قابل توجه اینکه، بسیاری از گزاره‌هایی که ایشان در این جلسه مطرح می کنند، توصیف وضعیت مطلوب ستایشگری است نه وضعیت فعلی. و چگونگی رسیدن از وضعیت فعلی به وضعیت مطلوب و اینکه ایشان جایگاه مهم و اثر گذاری برای ستایشگری قائلند، ضرورت نظریه پردازی و پژوهش و تدوین نقشه راه در این عرصه را دوچندان می کند.

اینکه باید محتوای این جلسات را مبنای تصمیم گیری قرار دهند، ضروری است فرمایشات ایشان در حوزه فرهنگ، برنامه ریزی فرهنگی، مهندسی فرهنگ، مخاطب پژوهی و آرایش رسانه ای را نیز مد نظر قرار دهند. به عبارت دیگر رسیدن به اهداف مطلوب در فضای ستایشگری نیاز به سازمان و تشکیلاتی منظم، هدف مند و با نگرشی راهبردی دارد که شاخصه‌های یک تشکیلات تراز را به صورت مکرر در فرمایشات ایشان در دیدار با مسئولین فرهنگی کشور شنیده ایم. خود ایشان صاحب یک مکتب و منش در حوزه سیاست‌گذاری و برنامه ریزی فرهنگی هستند. بر اساس مکتب فکری ایشان که از مفهوم پردازی و واژه گزینی آغاز شده و به «تاسیس تمدن اسلامی»^۳ منتهی می شود، نظام اسلامی باید متکی بر غنای فکری و اندیشه ای خود و بر اساس نظام ارزشی خاص خود به زایش مفهومی بپردازد، به نحوی که در یک بستر زبانی به خلق و توسعه سپهر واژگانی مختص به خود منتهی شود. در مرحله بعد گفتمان خاص به خود را حول این سپهر واژگانی سامان داده و در نهایت برای نهادینه سازی آن نظام ارزشی مبنای اقدام به نهادسازی‌های متناسب با آن نظام ارزشی، مفهومی و واژگانی گفته شده بپردازد. که طبیعتاً انتظار می رود تشکل‌های ستایشگران هم بر اساس همین روش اقدام به طراحی و مدیریت سازمان خود کنند. ■

پی نوشت:

۱- این دیدارها در زمان ریاست جمهوری ایشان نیز برگزار بوده است.

۲- بیانات در دیدار جمعی از مداحان اهل بیت علیهم السلام در تاریخ

۹۵/۱/۱۱

۳- جایگاه واژه سازی و نهادسازی در تاسیس تمدن بزرگ اسلامی.

• چند نکته که باید در نظر گرفت:

مخاطب توصیه‌های ایشان در این جلسه فرد فرد مداحان هستند. تشکل‌های ستایشگران علاوه بر

دیدار با حاج اکبر کاظمی و حاج اکبر مولایی

مدیران بنیاد دعبل خزاعی و جمعی از مداحان اهل بیت به دیدار دو پیرغلام اهل بیت، حاج اکبر کاظمی و حاج اکبر مولایی رفتند

مداحی پوشیده و خادم آستان اهل بیت(ع) بوده است. او که در قدیم به «چهارپایه خوان» در محدوده بازار معروف بوده، یادی از اساتید آن زمان می کند و از مداحان جوان می خواهد که همواره با وضو باشند و ذکر حق از زبانشان دور نشود. وی همچنین حفظ احترام بزرگترها و ایجاد عرصه برای جوان ترها را از لوازم ستایشگری اهل بیت(ع) و رمز ماندگاری می داند. حاج اکبر مولایی ضمن تاکید بر خودسازی و رعایت اخلاق می گوید: شعرای قدیم مثل مرحوم جودی گاهی چند روز گوشه نشینی می کردند تا شعری برای موسی بن جعفر(ع) بسرایند.

وی در ادامه تاکید می کند که ممکن است خیلی از اعمال مباح باشد ولی مادح اهل بیت(ع) باید از آنها دوری کند و شان خود را حفظ نماید.

این پیرغلام اهل بیت(ع) با انتقاد از برخی مداحان و سبک‌های مداحی می گوید: بعضی مداحان متأسفانه دنبال سبک‌ها و موسیقی‌های غیرایرانی می روند و اشعار نامناسب می خوانند در حالیکه مداح باید سبک داشته باشد و از اشعار وزین و پرمغز استفاده نماید.

حاج اکبر مولایی هم دوره بزرگانی چون: مرشد اسماعیل، مرشد باقر، مرشد ابوالفضل دربندی، حاج اکبر ناظم، مرحوم چاووش، سیدحسن معطر و مرحوم مهاجرانی است و به لطف الهی همچنان در هیئات و مساجد فعال است. ■

حاج اکبر کاظمی از پیرغلامان با صفا و خوش حافظه ای است که علاوه بر حفظ بودن هزاران بیت شعر فارسی و عربی، بسیاری از آیات قرآن و خطبه‌های نهج البلاغه را همچنان در حافظه خود دارد.

استاد کاظمی که این روزها به دلیل جراحی قلب کمتر به روضه می رود، بیش از نیم قرن در مجالس و هیئت‌های مختلف حضور می یافت و تا همین اواخر روضه‌های خانگی اش ترک نمی شد.

از ویژگی‌های این پیرروشن ضمیر این است که او در منبرهایش تنها به شعراکتفا نمی کند و حتما حدیث یا آیه ای را نیز برای مخاطبین ارائه می کند و در همین دیدار نیز ابیات و اشعار عربی و فارسی زیادی برای حاضران خواند که موجب تعجب حاضرین شد.

در این دیدار که در فضایی صمیمانه و معنوی برگزار شد، علاوه بر تعدادی از مدیران بنیاد دعبل، حاج مهدی آصفی، حاج احمد چینی، حاج احمد صالحی خوانساری، حاج محسن طاهری، حاج مصطفی طالبی، حاج محمد بازوبند و حاج محمود تازی نیز حضور داشتند.

حاج اکبر مولایی از پیشکسوتان عرصه ستایشگری اهل بیت(ع) و از شاگردان حاج محمد مزروق -بنیانگذار سینه زنی سنتی تهران- است.

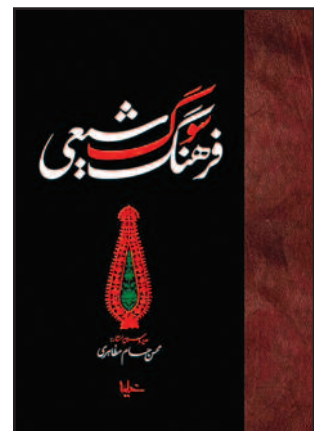
حاج اکبر می گوید از حدود سال ۱۳۳۳ -یعنی حدود ۱۵ سالگی- با اجازه اساتید و بزرگان، رخت

دانشنامه «فرهنگ سوگ شیعی» منتشر شد

ویراست یکم «فرهنگ سوگ شیعی» دانشنامه‌ی تخصصی آیین عزاداری شیعیان توسط انتشارات خیمه منتشر شد.

این دانشنامه تلاشی میان‌رشته‌ای و گروهی در راستای شناخت و معرفی روشمند و علمی آیین‌ها و رسوم عزاداری و مقولات مرتبط با آنها است که تدوین و نگارش آن از پاییز سال ۱۳۸۹ آغاز شده و تا زمستان ۱۳۹۴ ادامه داشته است. ویراست یکم این دانشنامه ۲۳۷ مقاله (۲۸ مقاله‌ی ارجاعی) را شامل می‌شود که توسط ۴۳ نویسنده نگاشته شده‌اند.

مدیریت این پروژه و سروراستاری آن را محسن حسام‌مظاهری برعهده دارد. تمرکز اصلی این دانشنامه، بر شناخت مقوله‌ی عزاداری مذهبی شیعیان در کشورهای مختلف (با تأکید ویژه بر ایران) است و موضوعاتی که مستقیم یا با واسطه به این مقوله مرتبط می‌شوند. مداخل این دانشنامه، ۱۰ گروه موضوعی اعم از مفاهیم و اصطلاحات، آثار مکتوب اشخاص، آیین‌ها، آداب و رسوم، واحدهای جغرافیایی، اماکن، اشیاء، زمان‌ها، سازمان‌ها و دوره‌های تاریخی و دولت‌ها را شامل می‌شود.

«فرهنگ سوگ شیعی» یک پروژه‌ی پژوهشی مستمر است که طبق برنامه قرار است در بازه‌های پنج‌ساله و در قالب ویراست‌های پیاپی، روزآمد و تکمیل شود. به‌جهت پویایی موضوع این دانشنامه، در هر ویراست علاوه بر افزودن مقالات جدید، مقالات ویراست‌های قبلی نیز در صورت نیاز بازنگری و ویرایش خواهد شد.

چاپ نخست ویراست یکم این دانشنامه توسط انتشارات خیمه در ۶۷۲ صفحه قطع وزیری و شمارگان هزار نسخه منتشر شده و در غرفه‌ی این انتشارات در بیست‌ونهمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران عرضه خواهد شد. علاقمندان می‌توانند برای تهیه‌ی این کتاب با شماره تلفن‌های ۸۸۹۳۴۹۶۹ و ۸۸۹۳۴۹۷۰ تماس گرفته یا به پایگاه اینترنتی انتشارات خیمه به نشانی www.nashrekheime.ir مراجعه کنند. ■

حاج سید علی سادات رضوی، مداح پیشکسوت

استاد ندیدن در مداحی آسیب‌زا است

بوده است، بنابراین مداحان با الگوگیری از سیره اهل بیت(ع) باید در این حوزه ورود کنند، اظهار می‌دارد: من تصورم این است که حضرت آقا نظرشان این است که مداحان دست خالی نباشند، هر چند خرد جمعی درباره پژوهش در حوزه مداحی و ستایشگری می‌تواند خیلی مؤثر باشد، اما یک مداح به شخصه هم می‌تواند خودش فعالیت کند، زیرا راه مشخص است.

وی با اشاره به اینکه ذاکران اهل بیت(ع) از حیث منابع تاریخی بسیار غنی هستند، ادامه می‌دهد: در حال حاضر مؤسسه‌ای در حوزه پژوهش مانند مؤسسه دعبل خزاعی دست به کار شدند و تحقیق می‌کنند تا دستاوردی که نیاز است را ارائه دهند، در این خصوص آقای سنگری در مؤسسه دعبل خیلی فعالیت می‌کند تا کتاب‌های مختلف در قالب بسته فرهنگی و خوراک علمی در اختیار مداحان قرار دهد، من هم خودم آنجا فعالیت می‌کنم و از نزدیک کارهای آن‌ها را دیده‌ام.

این استاد مداحی یکی از آسیب‌های مداحی را متوجه جوانانی دانست که می‌خواهند یک شبه ره صد ساله را بپیمایند و این گونه ابراز می‌دارد: من تصورم این است که هر کاری نیاز به مرشد، راهنما و استاد دارد، اما اکثریت دوستان جوان تر - البته عزیزان جوان بسیار خوب و وارسته‌ای داریم که در حوزه مداحی زحمت می‌کشند - با ندیدن استاد یا نبود یک راهنمای خوب و عدم مراجعه به آن‌ها، ضعف‌هایی را متوجه جامعه مداحی و دوستان همکار ما کرده‌اند که گاهی با واکنش علما و بزرگان همراه بوده است.

وی در پایان خاطر نشان می‌کند: عدم تلمذ نزد استاد و رسوخ حمله اجنبی در وادی مداحی آسیب‌زا است، پس بهتر است مداحان جوان یک استاد و مرشد خوب پیدا کنند و فوت و فن را چه از ابعاد هنر اجرا کردن و چه از ابعاد به دست آوردن مطالب پیگیری کنند. ■

سیدعلی سادات رضوی در خانواده‌ای روحانی و مداح به دنیا آمد، دو برادر بزرگترش نیز مداح بودند، در ابتدای دوره نوجوانی پدرش را از دست می‌دهد و این گونه می‌شود که رهنمودها و اندرزهای پدر در وادی ذاکری اهل بیت(ع) را از دو برادرش به خصوص برادری که در حوزه و دانشگاه درس خوانده است، فرا می‌گیرد، در این اثنا بیکار نمی‌نشیند و سعی می‌کند از میان اساتید فن برخی را الگوی خود قرار دهد مانند مرحوم محمد علامه و مرحوم علی بهاری.

سیدعلی سادات رضوی که هم‌اینک یکی از اساتید مداحی محسوب می‌شود درباره چرایی تأکید رهبر انقلاب بر لزوم کار پژوهشی در حوزه ستایشگری این گونه ابراز می‌دارد: هر کسی در کار و صنف خودش، یک فحوایی به مردم ارائه می‌کند، یک پزشک موظف است از مسائل روز، علوم پزشکی، نوآوری‌ها، اختراعات و اکتشافات در این رابطه آگاهی داشته باشد، در حوزه‌های دیگر هم همین طور، این مباحثی که حضرت آقا مدنظرشان است، به زبان ساده اینکه مداح نباید طوطی‌وار منبر برود و یا بگوید از فلانی شنیده‌ام یا فلانی این گونه گفته است.

وی می‌افزاید: یک مداح باید با تأمل، تحقیق، تفحص، بررسی متون، تاریخ ادبیات و با علم روی منبر برود، یعنی زمان، زمانی نیست که انسان دست خالی به میدان بیاید، ضمن اینکه مداحی فعلی با مسائل سیاسی روز گره خورده است و بدون تأثیر نمی‌تواند باشد، اینکه مداح در بُعد ارائه مطالب به مستمع، شنونده و گیرنده نیازمند پژوهش و تفحص است، حال این کار چه به صورت گروهی و یا چه به صورت فردی باشد، فرقی نمی‌کند.

سادات رضوی با بیان اینکه حرکت سیدالشهدا(ع) و سکوت امام حسن مجتبی(ع) یک حرکت سیاسی

گزینش و چاپ بهترین اشعار عاشورایی در بنیاد دعبل

حوزه ادبیات عاشورایی است که در حوزه شعر از نخستین شعرهای عاشورایی تا روزگار کنونی جمع‌آوری می‌شوند و در قالب دو جلد است؛ جلد اول آثار پیش از انقلاب یعنی از اولین مرثی در ادبیات فارسی تا پیش از انقلاب اسلامی است و بهترین اشعار به گزینش دسته جمعی شاعران مطرح و قابل اعتماد انجام شده و با خرد جمعی این آثار بررسی و جمع‌آوری شده است و در قالب کتابی منتشر می‌شود و جلد دوم نیز شعرهای برگزیده انقلاب اسلامی تاکنون را شامل می‌شود.

امین فروغی گفت: برای کسانی که می‌خواهند کارنامه شعر عاشورایی را بررسی کنند، این کتاب‌ها مفید خواهد بود. هر چند کتاب‌های بسیاری با گزینش و نگاه شخصی، مدح و مرثی خاصی انتخاب شده‌اند، اما اساتیدی برجسته این کار را انجام می‌دهند که کار شایسته‌ای خواهد بود.

این عضو هیئت علمی بنیاد دعبل افزود: آخرین مورد از برنامه‌های بنیاد، برگزاری کلاس‌ها و درس‌گفتارهایی با موضوعات گوناگون نظیر مباحث عاشورایی و ستایشگری زیر نظر اساتید مجرب است که مدون شده و در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌گیرد.

وی یادآور شد: در مجموع کارهایی که بنیاد انجام داده به راستی جای آنها خالی نبود و امیدواریم این کارها با قوت و قدرت بیشتری در سال جاری انجام شده و موجب بالندگی و شکوفایی این عرصه شود و در ارتقای دانش جوانان موثر باشد.

امین فروغی دهه نخست فعالیت‌های بنیاد را دهه یادآوری لزوم نگرش علمی، فرهنگی و هنری صحیح عاشورا خواند و عنوان کرد: در دهه اول، بنیاد این ضرورت را یادآور شد که به مباحث مرتبط با عاشورا

طول سالیان و قرون که کتاب در حوزه عاشورایی تألیف شده، نخستین کتاب‌ها در حوزه تاریخی بود، عمدتاً نگاه پدیدآورندگان این آثار به گونه‌ای بود که در پی اجر و ثواب بوده و بر این عقیده بودند که هر خدمتی در دستگاه امام حسین(ع) انجام شود، مأجور است. ممکن است در این راستا به کتاب‌های دوره قاجار مراجعه کنید و ببینید که کتاب‌های فراوانی تألیف شده، اما وقتی به مقدمه کتاب مراجعه می‌شود، عنوان کرده‌اند که این کتاب به دلیل اجر و ثواب این کار در رابطه با امام حسین(ع) نوشته شده است، اما در واقع نویسنده آن صلاحیت این کار را نداشته و نویسنده و پژوهشگر نبوده و کتابش مملو از سره و ناسره است و اقوالی که از نادرست و درست در هم آمیخته و کسی هم به خود اجازه نمی‌داد این آثار را نقد کند و می‌گفتند که حوزه قدسی سیدالشهدا(ع) است و ما را چه

مهدی امین فروغی، عضو هیئت علمی بنیاد دعبل درباره فعالیت‌های بنیاد دعبل در حوزه علمی و پژوهشی در سال جاری گفت: بنیاد دعبل از زمانی که پرداختن به امور علمی، فرهنگی و مباحث پژوهشی را در برنامه‌های خود قرار داده و هیئت علمی تشکیل داد، کارهایی را انجام داده که جای آنها خالی بود و نخستین آنها تنظیم مرامنامه ستایشگری بود که چنین مرامنامه‌ای در گذشته وجود نداشت و گویی ذاکران، مداحان و شاعران مرامنامه کلی که التزام به اصول و مبانی اعتقادی است، به آن ملتزم بودند، اما به صورت شکل خاصی که مانند سایر صنوف باشد، وجود نداشت که این کار با آغاز کار بنیاد، تدوین و تنظیم شد. وی افزود: دومین اقدام در حوزه کارهای فرهنگی و

باید نگاه علمی داشت که این نکته بسیار دقیقی است؛ حوزه‌هایی که مرتبط با احساسات دینی مردم است. از آنجا که مردمان در احساسات گوناگون هستند و از سوی احساسات استانداردپذیر نیستند و آدمیان در احساسات در تکرار به سر می‌برند، این گوناگونی احساسات نباید به هرج و مرج احساسی بینجامد، بلکه باید کانالیزه و تلطیف شود و در مسیری قرار گیرد که عقل و علم آن را تأیید می‌کنند. وی با بیان اینکه تاکنون به مباحث عاشورایی نگاه احساسی شده است، اظهار کرد: دهه دوم فعالیت‌های بنیاد دعبل را باید دهه آموزش نامید و در کنار پژوهش باید اساتید و صاحب‌نظران دعوت شوند تا پس از نگاه علمی جوانان در حوزه‌های گوناگون آموزش ببینند تا بدانند با این پدیده چگونه مواجه شوند. ■

رسد که بخواهیم کار کسی را نقد کنیم و او خود می‌داند و خدای خود؛ از این رو همه سکوت می‌کردند و این آثار نقد نمی‌شد و مردم دچار هرج و مرج علمی در حوزه عاشورا بودند.

این نویسنده تصریح کرد: در این راستا از چندین سال پیش مباحث آسیب‌شناسی کتاب‌های عاشورایی در بنیاد دعبل مطرح شد. جایزه کتاب سال عاشورا زیر نظر هیئت علمی و هیئت داوران ورزیده است. نقدهای عنوان شده می‌تواند چراغ راهی باشد تا بهترین کتاب در این حوزه انتخاب شود و از سوی دیگر اینکه چه کاری سزاوار است که مورد اعتماد باشد مشخص شود.

وی در ادامه از انتشار دو جلد از آثار ادبی برگزیده عاشورایی خبر داد و بیان کرد: موضوع دیگر که در دستور کار هیئت علمی بنیاد دعبل است، گزینش بهترین آثار در

پژوهشی تدوین کتاب «منشور ستایشگری» بود که با مجموعه‌ای از بیانات رهبری در دیپلماسی که با مداحان و شاعران داشتند، نکاتی را متذکر شده بودند که این بیانات در این کتاب جمع‌آوری و منتشر شده است. از سوی دیگر جایزه دعبل یا کتاب سال عاشورا تأسیس شد که قدم مهمی در راستای شناخت منابع عاشورایی بود و معرفی آنها در رشته‌های گوناگون از تاریخ و مقتل گرفته تا پژوهش‌های فرهنگی، هنری و ادبی و یا در حوزه‌های ادبیات منظوم، داستان، نمایشنامه، عکاسی، موسیقی، خوشنویسی، تجسمی، ترجمه و کودکان و نوجوانان بود. امین فروغی در ادامه عنوان کرد: در واقع مخاطبان کتاب‌های عاشورایی با برگزاری جایزه کتاب سال عاشورا می‌توانند دریابند، بهترین کتاب‌ها کدام هستند و بهتر است به کدام منابع مراجعه کنند. به این دلیل که در

کرده است. وی در دانشکده‌های بسیاری از جمله هنرهای دراماتیک، ادبیات و علوم انسانی، هنرهای زیبا، شاهد، تربیت مدرس، صدا و سیما و نیز فرهنگسرای نیاوران و مؤسسه‌های عالی سوره و جهاد دانشگاهی تدریس داشته و دارد. عناصری همچنین بزرگ‌ترین کتابخانه تخصصی مردم‌شناسی ایران را راه‌اندازی کرده است که مشتمل بر ۲۶ هزار جلد کتاب در حوزه فرهنگ ایران و سه هزار فیلم ویدئویی، اسلاید، نسخه‌های نفیس تجزیه و ابزار و ادوات مربوط به آن است.

درباره ایشان نوشته اند: «جابر عناصری تنها کسی بود که علاوه بر پژوهش مستمر در باب تجزیه تدریس آنرا هم در دانشکده‌های هنر انجام می‌داد و این موضوع را در اولویت اول فعالیت‌های علمی خود قرار داده بود. او که پدرش استاد کربلایی علی عناصری، استاد مسلم شبیه‌خوانی زمینه‌ساز ورودش به بحث تجزیه بود، به عنوان یک تجزیه‌شناس دانشگاهی تلاش وافر در جهت معرفی و طرح موضوعات پژوهشی تجزیه به شیوه‌ی آکادمیک داشت. با وجود آنکه تعداد کتبی که با موضوع تجزیه، واقعه‌ی کربلا و آیین‌های عاشورایی به قلم وی به چاپ رسیده چشمگیر است، اما متأسفانه از طرح موضوع و بعضاً جمع‌آوری اطلاعات و معرفی منابع گامی فراتر نگذاشته است. عناصری در کتاب درآمدی بر نمایش و نیایش در ایران (۱۳۶۶) برای پژوهش در موضوع نمایش‌های سنتی و مشخصاً تجزیه تلاش دارد متدولوژی پژوهشی ارائه نماید. او در کتاب تجزیه: نمایش مصیبت (۱۳۶۵) به معرفی ۳۳ مجلس معروف تجزیه می‌پردازد و ترجمه کتاب فهرست توصیفی نمایش‌نامه‌های مذهبی ایرانی (۱۳۶۸) و گردآوری و تصحیح چهار مجلس شبیه‌خوانی در مجموعه‌ای به نام جنگ تجزیه از مدینه، تا مدینه (۱۳۸۱) از دیگر فعالیت‌های او در زمینه‌ی تجزیه است.»^۱

برخی از آثار وی عبارت است از: «مراسم آیینی و تئاتر»، «تاریخ هنر ایران»، «تاریخ هنر جهان»، «تجزیه، نمایش مصیبت»، «درآمدی بر نمایش و نیایش در ایران»، «شبیه‌نامه‌ی دیرمکافات»، «مردم‌شناسی و روان‌شناسی هنر»، «شبیه‌خوانی، گنجینه نمایش‌های آیینی مذهبی»، «شبیه‌خوانی، کهن‌الگوی نمایش‌های ایران»، «شبیه‌نامه امام‌زاده محمد تقی (ع) مدفون در رودهن»، «سلطان کربلا»، «جنگ تجزیه از مدینه، تا مدینه»، «مجموعه چهار مجلس شبیه‌خوانی»، «شناخت اساطیر ایران براساس طومار نقالان»، «از بین آثار ایشان، دو کتاب «جنگ تجزیه» و «مناجات در رمضان» توسط نشر خیمه منتشر شده است. ■

استاد جابر عناصری در گذشت

کربلایی علی عناصری، استاد مسلم شبیه‌خوانی بود و خود او نیز از طرف مراکز فرهنگی بخاطر فعالیت‌های کم نظیر در عرصه هنر تجزیه و شبیه‌خوانی، لوح ویژه «پدر تجزیه» دانشگاهی ایران را دریافت کرد. دکتر جابر عناصری ۴۱ سال در دانشگاه‌های تهران به‌عنوان استاد ممتاز به تدریس و تحقیق اشتغال داشت و بیش از چهار کتاب نفیس در زمینه فرهنگ ایران به رشته تحریر در آورده و صدها و صدها دانشجو تربیت

استاد جابر عناصری در سال ۱۳۲۴ خورشیدی در محله معمار اردبیل متولد شد. وی تحصیلات مقدماتی را در شهر اردبیل و تحصیلات متوسطه را در دارالفنون تهران با کسب مقام اول در رشته ادبی در میان تمامی دانش آموزان ایران به انجام رساند و سپس وارد دانشگاه تهران شد و تا سطح دکتری فلسفه و علوم تربیتی در ایران و کسب تخصص در انگلستان (دانشگاه لندن) به تحصیل ادامه داد. پدر وی استاد

در جلسه هیئت علمی تصویب شد؛

حمایت بنیاد دعبل از پایان نامه‌ها با موضوع ستایشگری

وی با تاکید بر لزوم تخصصی شدن پژوهش‌های حوزه ستایشگری اهل بیت علیهم السلام افزود: عرصه‌های جدید تحقیق و پژوهش درباره ستایشگری اهل بیت علیهم السلام از منظر علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی می‌تواند مورد توجه اساتید و دانشجویان واقع شود. عضو هیئت علمی بنیاد دعبل گفت: اولویت‌های پژوهشی بنیاد دعبل در این زمینه به زودی در اطلاعیه‌ای اعلام خواهد شد. ■

محسن مظاهری عضو هیئت علمی بنیاد دعبل خزاعی، «پژوهش در عرصه ستایشگری» را محور اصلی جلسه برشمرد و گفت: پژوهش‌های کاربردی و تخصصی در حوزه مداحی و آئینها و مجالس مذهبی از سوی بنیاد دعبل حمایت می‌شوند. همچنین بنیاد دعبل از پایان نامه‌ها و رساله‌های دانشگاهی در مقاطع کارشناسی ارشد و دکترا با موضوع مجالس و آیین‌های مذهبی و مقوله مداحی حمایت می‌کند.

اولین جلسه هیئت علمی بنیاد دعبل خزاعی در سال ۹۵ با حضور آقایان محمدرضا سننگری، محمد اسفندیاری، مهدی امین فروغی، اسماعیل امینی، سیدعلی سادات رضوی، محسن مظاهری و عزت اله پوریان صبح دیروز در محل بنیاد دعبل برگزار شد.

در تعزیت استاد تعزیه پژوه؛ مرحوم جابر عناصری

مسلم نادعلی زاده

وقتی خبر درگذشت استاد جابر عناصری را در یکی از شبکه‌های اجتماعی خواندم، بسیار متأثر شدم و البته هنگامی که مطلع گردیدم که پیکر آن محقق فرزانه بنا بر وصیت ایشان بدون اطلاع‌رسانی و صرفاً با حضور محدود خانواده و برخی دوستانشان تشییع و به خاک سپرده شده است، افسوس خوردم؛ ولی چندان تعجب نکردم. نام استاد عناصری برای علاقه‌مندان به فرهنگ عامه و به خصوص تعزیه‌پژوهان آشنا بود و بدیهی است چنانکه اهل هنر و فرهنگ در جریان خبر درگذشت آن مرحوم قرار می‌گرفتند، تجلیلی شایسته و تشییعی باشکوه برگزار می‌شد و رسانه‌های مکتوب و شفاهی نیز بیش از این به انعکاس خبر یادشده و تمجید از آن استاد فقید می‌پرداختند؛ ولی سؤال اینجاست که چرا سهم اندیشمندان و اهل هنر در رسانه‌ها و مجامع این کشور، پس از مرگشان بیشتر از زمان حیاتشان است؟ و چرا قدردانی ما از هنرمندان و استادان درگذشته بیشتر است تا قدرشناسی ما از استادان و هنرمندان زنده و در قید حیات؟! و این داستان غم‌انگیز تا کی قرار است ادامه یابد؟

چندانی ندارد؛ ولی استاد عناصری از گروه دیگر بود. آن‌سان که هر روز، هر ماه و هر سال انتظار می‌رود که یادداشتی، مقاله‌ای و کتابی از آنان انتشار یابد و گرهی گشوده گردد و مطلب مبهمی تبیین شود. اکنون آن استاد محقق نیز از میان ما رفته و غریبانه تشییع شده و روی در نقاب خاک پوشانده است. آنان نیز که در حیاتش وی را آزرده و یاوه‌سرایی کردند، روزی خواهند رفت و ما نیز طعم مرگ را خواهیم چشید؛ ای کاش دیگران و آیندگان بر نبودن ما نیز افسوس خورند و توفیق آن را داشته باشیم که همچون استاد عناصری، خدماتی فرهنگی و موارثی ارزشمند از خود بر جای بگذاریم. روح استاد، شاد و قرین رحمت حق باد! ■

خلاف مصالح هنر مذهبی و آیینی می‌دانست. جابر عناصری، از خانواده تعزیه بود و پدرش مرحوم علی عناصری از تعزیه‌خوانان بنام اردبیل به شمار می‌رفت. آن مرحوم مدارج دانشگاهی را طی کرده و عمری را در تحقیق و پژوهش گذرانده بود. آثارش در موضوع فرهنگ عامه و علی‌الخصوص تعزیه، در خور توجه است. اطلاع دارم که برخی پژوهش‌هایش ناتمام مانده و اندوها که دیگر آن استاد دانشمند در میان ما نیست و افسوسا که آن پژوهش‌ها ناتمام خواهد ماند. فقدان امثال استاد عناصری، برای اهل تحقیق محسوس است و محروم شدن جامعه علمی از قلم و پژوهش‌های ایشان مایه افسوس. زندگی و مرگ بعضی انسان‌ها در این عالم تفاوت

تا آنجا که نگارنده اطلاع دارد، استاد عناصری در سال‌های اخیر از دو مسئله رنج می‌برد: رنج کوچک‌تر، بی‌مهری‌هایی بود که عده‌ای حق‌ناشناس در حق ایشان روا می‌داشتند و یکی از آن موارد را صاحب این نوشته از نزدیک شاهد بوده است. اما رنج بزرگ‌تر آن استاد مرحوم از کاسبانی بود که بدون کسب صلاحیت‌های لازم و بی سیر و سلوک در وادی تحقیق و نظر، به انتشار کتب و نگارش مقالاتی می‌پرداختند تا شهرتی به هم بزنند و با نفوذ و پُررویی خویش، اهل نظر را از میدان بیرون کنند؛ به خصوص در موضوع تعزیه‌ی بی‌پناه که استاد عناصری، آن را با گوشت و خون بدنش عجین می‌دید و ورود ناهلان را به عرصه پژوهش در این حوزه نمی‌پسندید و کاسبی کردن را بر

نشست نقد و بررسی کتاب «رحمت واسعه» آیت الله العظمی بهجت برگزار شد

کتابی خوشخوان بارویکرد اخلاقی و برخی نقاط ضعف تاریخی

بهجت (ره) درباره مولف این کتاب که از اهل سنت است با علی بن حسین مسعودی شیعه دچار اشتباه شده است. زیرا شیعیان هیچگاه درباره امامان معصوم بی پرده یا اشتباه سخن نمی‌گویند. در حالی که این امر در بین اهل سنت دیده می‌شود.

منابع قابل تردید

وی ادامه داد: در مواردی از کتاب مشاهده می‌شود که روایتی از آیت الله بهجت نقل شده و تدوین کنندگان منبع اصلی روایت را در پاورقی آورده‌اند. حال آنکه تفاوت قابل توجهی بین آن دو وجود دارد. این کتاب‌شناس در ادامه نشست نقد و بررسی کتاب «رحمت واسعه» به برخی ادعاهای صورت گرفته در کتاب اشاره کرد و افزود: آیت الله بهجت (ره) در صفحه ۶۸ اثر خود با تکیه بر کتاب «اسرار الشهادة» اثر ضعیف ملافاضل دربندی ادعا می‌کند که هر کدام از اصحاب امام حسین (ع) بیش از ۱۰۰ نفر از اصحاب دشمن را می‌کشتند در حالی که این امر در عالم واقعیت ممکن نیست زیرا سپاه دشمن این اجازه را به یک فرد نمی‌دهند تا ۱۰۰ نفر را بکشد. مطلب دیگر این است که آیت الله بهجت (ره) با تکیه بر کتاب «مستدرک الوسائل» محدث نوری ادعا می‌کند که امام حسین (ع) زمین‌های دشت کربلا را خریده و سند آن نیز موجود است در حالی که ادعای به این بزرگی نیاز به اثبات دارد؛ به عبارتی سند قرن اول باید موجود باشد.

اسفندیاری ادامه داد: آیت الله بهجت (ره) در جایی دیگر از کتاب خود با استناد به کتاب «کبریة احمر» عنوان کرده است که امام حسین (ع) در روز عاشورا

توضیح داد و عنوان کرد: این کتاب افاضات شفاهی و پراکنده مرحوم آیت الله بهجت بوده و همین هم باعث خوشخوان بودن کتاب شده است و می‌توان آنرا از قبیل طرائف الحکم بشمار آورد. به عبارتی اگر این کتاب به صورت مقتل تنظیم شده بود و از قیام تا شهادت امام حسین (ع) را در برمی‌گرفت اینچنین خوشخوان نبود. مرکز تنظیم و نشر آثار آیت الله بهجت (ره) در تنظیم و تولید این کتاب زحمت بسیاری را متحمل شده و به خوبی از عهده اعراب‌گذاری آیات، روایات و ترجمه مناسب آنها برآمده است.

مطالب شفاهی که رویکرد تاریخی نگارانه ندارد

وی افزود: مرحوم آیت الله بهجت عهده دار مطالب تاریخی نبودند و دقتی در این جهت نداشته‌اند چون غایت مطالب، توصیه‌های اخلاقی و احتیاطی در زندگیست. ضمن اینکه بیانات شفاهی که مبتنی بر حافظه است بطور طبیعی دچار خطا و اشتباه می‌شود. اسفندیاری، با طرح این بحث که آیا نقل «حدیث به معنا» در میان شیعیان و اهل سنت جایز است یا نه؟ گفت: دانشوران شیعه و اهل سنت مجاز به نقل «حدیث به معنا» هستند. امروزه نیز بسیاری از احادیثی که به ما رسیده «نقل به معنا» است، باید بگوییم نه تنها نقل «حدیث به معنا» جایز بوده بلکه این امر در میان دانشوران شیعه و سنی نیز رایج بوده است.

مرحوم آیت الله بهجت (ره) در صفحه ۷۰ کتاب خود به اثری به نام «مروج الذهب» اثر علی بن حسین مسعودی اشاره می‌کند و مطالبی را درباره مسعودی ذکر می‌کند که این مطالب نشان می‌دهد مرحوم آیت الله

نشست نقد کتاب «رحمت واسعه» شامل بیانات آیت الله بهجت با حضور اساتید و جمعی از علاقمندان در سالن اجتماعات بنیاد دعبل خزاعی برگزار شد.

در تدوین کتاب دقت خوبی شده است

در ابتدای جلسه، دکتر محمدرضا سنگری عضو هیئت علمی بنیاد دعبل خزاعی به معرفی کلی کتاب پرداخت و گفت: نقدهایی که درباره این کتاب بیان می‌شود منافاتی با شخصیت ارزشمند مرحوم آیت الله بهجت ندارد و از شأن ایشان نمی‌کاهد.

سنگری در ادامه گفت: برخی از مطالب این کتاب یادداشت‌های شاگردان آیت الله بهجت (ره) بوده که تطبیق داده شده و اگر احیاناً در این یادداشت‌ها مطالبی نبوده، با سخنرانی‌ها تطبیق داده شده است و همچنین تأییدیه برخی شاگردان معظم‌له درباره مطالب نوشته شده از کارهای خوبی است که در این اثر انجام شده است. توضیحات روشن‌نگر در متن و پاورقی مطالب را گویا کرده و از کژتابی‌های احتمالی جلوگیری کرده است.

وی تصریح کرد: ترجمه عبارات عربی از آیت الله بهجت (ره) نیست و در پاورقی‌ها اضافه شده است. از سوی دیگر مطالبی که مشکوک بوده، از بیان آن پرهیز شده است تا به وی نسبت داده نشود که در این راستا باید از فرزند معظم‌له تشکر کرد.

در ادامه استاد محمد اسفندیاری دیگر عضو هیئت علمی بنیاد، درخصوص نحوه گردآوری این کتاب و زحمات زیادی که دفتر نشر آثار آیت الله بهجت در این زمینه متقبل شده‌اند

«عاری یا شعاری، قمه‌زنی در ترازوی و شرع»

با نگاه به پشت سر (باطن) افراد مومن بودن آنها را تشخیص داده و آنها را نمی‌کشت. اشکال اصلی بر این مطالب این است که گردآورندگان این کتاب باید دقت بیشتری برای مستندسازی آن انجام داده و آن را چاپ می‌کردند. مساله دیگر این است که احادیثی مورد وثوق هستند که «تواتر» بیشتری داشته باشند معمولاً احادیثی که از سوی یک نفر ایراد شده باشد حدیثی مجعول است و بیان کردن آن تبعات خودش را دارد.

عدم تطابق عنوان کتاب با بخشی از کتاب

محمد رضا سنگری در ادامه نشست به بخش‌هایی از کتاب رحمت واسعة اشاره کرد و گفت: صفحات قابل توجهی از این اثر ارتباطی به موضوع عاشورا و کربلا ندارد و مشخص نیست که اگر حضرت آیت الله بهجت در قید حیات می‌بودند، آیا این کتاب به این شکل منتشر می‌شد؟ بعضی از مطالب کتاب مربوط به حاشیه نویسی ایشان و مسائلی است که در جلسات غیر عمومی و برای مخاطب خاص عنوان شده است و شنیدن آنها برای افرادی که در فضای سلوک ایشان نیستند، ممکن است منجر به شبهه شود.

وی با تأکید بر اینکه امیدوارم در چاپ بعدی این کتاب بازنگری و اشکالات آن رفع شود، گفت: در صفحه ۵۱ این کتاب استنباطی از روایت شده که عکس آن صحیح است و استاد این گونه بهره گرفته؛ «علیرغم علم به کشته شدن، در جنگ باقی بمانید، بهتر است». روایت این گونه است: «اگر احساس کنید کشته می‌شوید، میدان جنگ را ترک کنید».

سنگری ادامه داد: در صفحه ۵۲ نیز عنوان شده که «سند خرید کربلا را به خط کوفی به بنده داند»، اگر این گونه باشد باید این سند پیدا شود که به نظر می‌رسد بعید است که از قرن اول نسخه‌ای و یا حتی کاغذی باقی مانده باشد.

وی افزود: امام حسین (ع) قبل از حادثه کربلا، این سرزمین را به قیمت ۶۰ هزار درهم از بنی اسد خریدند و فرمودند: من نمی‌خواهم خونم در زمین غصبی ریخته شود. این منتقد گفت: در صفحه ۵۹ حضرت استاد اشاره به زجر بن قیس دارد که از همراهانی است که سر مبارک حضرت سیدالشهدا (ع) را حمل می‌کند و در مجلس عبیدالله گزارش می‌دهد که کاملاً اشتباه است؛ چرا که زجر بن قیس در مجلس یزید گزارش داد.

محمد اسفندیاری درباره انتشار مطالب بعد از فوت افراد گفت: انتشار یادداشت‌های شخصی و صحبت‌های غیر عمومی افراد بعد از فوتشان، مانند این است که شخصی را با لباس خانه بیآورند بیرون. ممکن است آیت الله بهجت مطلبی را در یک جمع خصوصی القا فرموده باشند. بدیهی است دقت افراد در یک جمع محدود متفاوت است یا دقت در جلسه عمومی. بطور کلی زبان نوشتار دقیق تر است از زبان گفتار.

عصمت اصحاب امام حسین از جمله موضوعاتی است که در این کتاب آمده و سوال انگیز است. دکتر سنگری در این باره گفت: برخی اصحاب امام گذشته خوبی نداشتند و اثبات عصمت برای آنها بسیار مشکل است. البته ممکن است عصمت نسبت به یک فعل خاص مد نظر باشد در عین حال این عبارت واقعا جای بحث دارد. ■

تألیفی جدید از حجت‌الاسلام مهدی مسائلی در رابطه با قمه‌زنی است. البته پیش از این کتابی با عنوان «قمه زنی سنت یا بدعت» نیز از این نویسنده منتشر شده بود، ولی با این حال در اثر جدید مطالب جامعیت بیشتری یافته و بر علمیت مباحث افزوده شده است. چنانچه در فصل اول این کتاب توضیحات جدید و مفصلی درباره ماهیت و چگونگی قمه‌زنی بیان شده است و علاوه بر بررسی سیر تاریخی قمه‌زنی، عوامل پیدایش و گسترش آن نیز مورد بحث قرار گرفته است. افزون بر این در فصل دوم این کتاب که عنوان «بررسی دلایل موافقان و مخالفان قمه‌زنی» برای آن انتخاب شده، به صورت مفصل و علمی دلایل حرمت و جواز قمه‌زنی مورد مذاقه قرار گرفته است.

چنانچه در یکی از عناوین این فصل که به موضوع سنت و یا بدعت بودن قمه‌زنی اختصاص دارد، تمامی روایات مورد استناد طرفداران قمه‌زنی به صورت دقیق مورد بررسی و نقد قرار گرفته است، که عناوین بعضی از این روایات عبارتند از: «لطمه زنان فاطمی»، «داستان سر به محمل کوبیدن»، «خون گریه کردن امام زمان علیه‌السلام»، «خون گریه کردن امام سجاد علیه‌السلام»، «زخم شدن پلک چشمان اهل بیت علیه‌السلام»، «نسبت شکستن سر و صورت به امام سجاد (ع)»، «بیهوش شدن امام رضا (ع)»، «جاری شدن خون از بدن پیامبران الهی در کربلا» و... همچنین در این فصل به موضوع همدردی با امام حسین، علیه‌السلام و ارتباط آن با قمه زنی نیز پرداخته شده و با استدلال‌ها و بیانی نو به بعضی شبهات موافقان قمه‌زنی پاسخ گفته شده است.

بررسی حکم قاعده‌ی لاضرر در مورد قمه زنی نیز یکی از بحث‌های این فصل است. اما بخش مهم این فصل به موضوع وهن مذهب بودن قمه‌زنی اختصاص دارد که نویسنده با عنوان «قمه‌زنی تبلیغ مذهب یا تضعیف آن؟» به بحث وارد شده است و عناوین فرعی متعدد دیگری را به آن اختصاص داده است.

فصل سوم این کتاب به بررسی چند شبهات موافقان قمه‌زنی اختصاص یافته و تلاش شده تا پاسخ جامعی به این شبهات داده شود.

اما یکی از فصل‌هایی که مطالب نو و منعکس نشده‌ای را در خود جای داده، فصل چهارم این کتاب است که با عنوان «سیر تاریخی تحریم قمه‌زنی» به تحریر درآمده است. در این فصل فتاوهای جدید و تأثیرگذاری از علمای بزرگ شیعه در تحریم قمه‌زنی منعکس شده است که می‌توان به فتوای شیخ اعظم انصاری و مرحوم سید محمد کاظم یزدی صاحب عروه‌الوثقی و مرحوم سید ابوالحسن اصفهانی اشاره داشت. گزارشی از حرکت اصلاحی آیت‌الله سید محسن امین و همچنین حرکت اصلاحی آیت الله سید محمد مهدی قزوینی از دیگر قسمت‌های مهم این فصل است.

نویسنده در فصل پنجم کتاب فتاوی موافقان قمه‌زنی مورد نقد و بررسی قرار داده است.

کتاب «عاری یا شعاری، قمه‌زنی در ترازوی و شرع» توسط آرما منتشر شده است و برای نخستین بار در بیست و نهمین نمایشگاه کتاب بین‌المللی تهران در اختیار علاقه‌مندان قرار خواهد گرفت. ■

پیش شماره دوم فصلنامه دعبل - تیرماه ۱۳۹۵

صاحب امتیاز: موسسه فرهنگی و هنری دعبل خزاعی ذاکران اهل بیت

مدیرمسئول: علی عظیمی

آدرس: تهران بلوار کشاورز خیابان فلسطین ترسیده به میدان فلسطین بن بست سعیدی پلاک ۲ طبقه سوم واحد ۳

تلفن: ۸۸۹۷۶۵۳۳ سایت: deabelnews.ir تلگرام: telegram.me/BonyadDeabel

اینستاگرام: www.instagram.com/bonyad_deabel پست الکترونیکی: info@deabelnews.ir

تقدس موضوع آثار عاشورایی دلیلی بر مصونیت آنها از نقد نیست

اسماعیل امینی، عضو هیئت علمی بنیاد دعبل خزاعی، درباره ادبیات دینی و عاشورایی گفت: موضوع ادبیات دینی و اشعاری که در محافل و مراسم مذهبی استفاده می‌شود، می‌تواند منبع و مرجع علمی برای کسانی باشد که علاقه‌مند به این موضوع بوده و پژوهشگر یا شاعر و ذاکر اهل بیت(ع) هستند؛ از این رو این موضوع باید با حساسیت بیشتری دنبال شود.

وی افزود: در رابطه با کتاب‌های عاشورایی، بنیاد دعبل توانسته اقدامات مناسبی انجام دهد و در این راستا به عنوان مرکز آموزشی و پژوهشی دوره‌های مختلفی را اجرا کرده و برخی از آنها نیز در حال اجرا هستند و کار مهمی نیز که در سال گذشته انجام شد، انتخاب کتاب سال عاشورا بود.

این شاعر و نویسنده در ادامه عنوان کرد: بنای بنیاد دعبل تاکنون این بوده که پشتیبان علمی ادبیات علمی، دینی و اشعار و متونی باشد که در هیئت‌های مذهبی استفاده می‌شود و تاکنون نسبت به امکاناتی که در اختیار داشته توانسته اقداماتی خوبی انجام دهد.

وی در پاسخ به اینکه نگاه و رویکرد علمی بنیاد دعبل در میان شاعران، مداحان و ذاکران اهل بیت(ع) چه اندازه جا افتاده و جریان‌ساز بوده است، بیان کرد: این تأثیر وجود داشته، اما نباید انتظار داشت که با سرعت همراه باشد و در این راستا شاعران و ذاکران اهل بیت(ع) از دوره‌های آموزش استقبال کرده و یا به صورت خودجوش دوره‌های آموزشی برگزار کرده‌اند؛ در حالی که در گذشته این موضوع چندان مرسوم نبوده و هنر مداحی و ذاکری اهل بیت(ع) به صورت سینه به سینه و همراه با آزمون و خطا بوده است.

این عضو هیئت علمی بنیاد دعبل گفت: کتاب‌ها و مقالات نقدی که در رابطه با کتاب‌های عاشورایی نوشته می‌شود، به تدریج جا می‌افتد که این کار جنبه آئینی و دینی دارد و جنبه دیگرش علمی و پژوهشی است و باید مورد توجه قرار گیرد.

امینی در پاسخ به اینکه آیا تقدس موضوع سبب مصونیت از نقد می‌شود، اظهار کرد: برخی به خطا این تصور را می‌کنند که تقدس موضوع موجب می‌شود این کتاب از نقد مصون باشد، اما نویسندگانی که به صورت حرفه‌ای کار می‌کنند، دنبال نقد و راهنمایی‌های علمی هستند و به تدریج کسانی که دچار خطا هستند، متوجه می‌شوند که کتاب‌هایی که موضوع‌شان مربوط به مفاهیم مقدس است، نیاز بیشتری به نقد دارند و باید با دقت و وسواس بیشتری نگاشته شوند؛ چرا که این حوزه، بسیار خطیر و مهم است. ■

گرایش به مقتل خوانی در مداحان تحصیل کرده رو به افزایش است

محمد رضا سنگری، عضو هیئت علمی بنیاد دعبل خزاعی و عاشورا پژوه با اشاره به مقاتل قابل استناد اظهار کرد: «مقاتل متقدم» که نگارش آنها به قرن ششم و هفتم می‌گردد قابل اعتماد و اعتنا بوده و می‌توان از آنها استفاده کرد.

وی افزود: البته پژوهشگر به صرف متقدم بودن یک مقتل نباید بر آن تکیه کند بلکه باید پژوهش، مطالعه و تطبیق بر مبنای معیارها و ضوابط موجود را در نظر داشته باشد.

سنگری عنوان کرد: دسته دیگر مقاتل به بعد از قرن هفتم و هشتم و دوره صفویه باز می‌گردند که در این دست مقاتل تحریف‌ها و داستان‌های ساختگی بسیاری وجود دارد، بنابراین کسی که بخواهد از این مقاتل استفاده کند باید دارای اطلاعات دقیق بوده و با مبانی پژوهش و تحقیق آشنا باشد تا بتواند این تحریف‌ها را تشخیص دهد.

وی در رابطه با مقاتل مرجع خاطر نشان کرد: دانشنامه امام حسین(ع) نوشته آیت‌الله محمد محمدی ری شهری

کتاب دو جلدی مهدی پیشوایی به نام تاریخ قیام و مقتل سید الشهدا(ع) از آثار بسیار ارزنده مرجع برای مقتل خوانی مداحان و ذاکران اهل بیت(ع) است.

سنگری در رابطه با کم توجهی مداحان به مقتل خوانی گفت: مقتل خوانی به تدریج در بین مداحین در حال شکل‌گیری بوده و ارتباط با مقاتل و منابع معتبر در حال برقراری است، اما اکثر مداحان و ذاکران ما به شنیده‌ها اکتفا کرده و به اعتبار مشهور بودن نقلی به آن اعتماد می‌کنند.

این عاشورا پژوه بیان کرد: بسیاری از افراد به صرف رسانه‌ای بودن یک مداح، هر آنچه را که او در محافل و مجالس ذکر کند به عنوان مطالب قطعی و صحیح تصور می‌کنند که این عمل یکی از اشتباهات بسیار خطرناک است.

سنگری خاطر نشان کرد: مقام معظم رهبری در جلسه روز ولادت حضرت زهرا(س) به پژوهش در حوزه مداحی دعوت کردند و به همین سبب ما در بنیاد دعبل خزاعی بحث پژوهش در حوزه عاشورا را مطرح کردیم. ■

مارس دعبل

دوره‌های آموزشی
ترم بهار ۹۵

ردیف	عنوان کارگاه	استاد	زمان
۱	نقد و بررسی منابع عاشورایی	استاد محمد اسفندیاری	۳ جلسه شنبه ۱۴ ساعت
۲	شناخت شعر عاشورایی: زیبایی‌شناسی • درون‌مایه ساخت‌ها و قلمروها	دکتر محمدرضا سنگری	۵ جلسه شنبه و یکشنبه ۱۶ ساعت
۳	پیوند موسیقی و ستایشگری	استاد مهدی امین‌فروغی	۵ جلسه دوشنبه ۱۶ ساعت
۴	نقد و تحلیل شعر عاشورایی	دکتر اسماعیل امینی	۸ جلسه شنبه و یکشنبه ۱۶ ساعت
۵	کارگاه ترجمه قرآن کریم	مهدی رحمانی	۴ جلسه چهارشنبه ۱۵ ساعت
۶	کارگاه انتقال تجارب مداحی	استاد سیدعلی سادات رضوی	۴ جلسه شنبه ۱۶ ساعت
۷	مبانی ارتباطات و رسانه	استاد برجسته حوزه ارتباطات و رسانه	
۸	روزنامه‌نگاری دینی	استاد برجسته حوزه ارتباطات و رسانه	

علاوه بر این جهت تسهیل می‌تواند با شماره‌های ۰۸۸۷۸۹۱۰ و ۰۹۱۲۰۲۵۲۱۱ تماس گرفته و یا به آدرس تهران • طرک کشیز • خیابان سلطان • پرسیده به میدان سلطان دست سینی • پلاک ۲۰۵ • طبقه چهارم (آقای حیدران) مراجعه فرمایند.

www.deabel.org
Email: info@deabel.org
Telegram: me/bonyaddeabel

حاج محسن طاهری در نشست گفتگوی آیینی؛

بعضی می خواهند یک شبه ره صد ساله بروند

همین طور است. در گذشته خیلی ها منبرخوان بودند، روضه خوانی نمی کردند، چهارپایه خوان بودند، فقط و فقط و در سبک های دیگر ورود نمی کردند. در ادعیه و مناجات خوانی هم همین طور است. مناجات خوانی کار کسی است که اهل آن باشد. اگر می خواهیم مستمع را به خدا برسانیم باید لوازم آن را رعایت کنیم. اگر برای رسانه و سیاست و مطرح شدن است، موضوع فرق دارد. در تهران افراد انگشت شماری داریم که مناسب مناجات خوانی هستند ولی بنظرم در شهرستانها بیشتر داریم و بنده برخی از آنها را می شناسم. اما در هیاهو نمی شود معرفی کرد.

آسیب شناسی سبک های جدید

حوزه سیدالشهداء علیه السلام و مراثی و مدح ائمه علیهم السلام حوزه پاکی است و باید دقت شود. اما توجه نماییم که تا کسی در کلاس ها و دوره های آموزشی حضور نیابد، تغییری رخ نمی دهد. چون آسیب شناسی در این کلاس ها انجام می شود ولی نمی آیند و شرکت نمی کنند در نتیجه بی خبرند و از معارف صحیح برخوردار نمی شوند. البته بهره مادی می برند چون نگاهشان مادی است. معنویت جلوی نگاه ابزاری را می گیرد. بحث موسیقی و ملودی ها بحث فقهی است و باید نظر مراجع را جویا شد. البته نوع مراجع می گویند موسیقی لاهی جایز نیست و هر کس در هر حوزه ای از آن استفاده کند خلاف مرتکب شده است.

نظارت بر هیئت ها

بارها در جلسات صحبت شده که چیزی شبیه دادگاه ویژه روحانیت برای مداحان تشکیل شود اما چون انحرافات و تخلفات در حوزه ستایشگری نسبت به سایر اقشار در کشور بسیار کمتر بوده، این موضوع محقق نشده است. البته برای نظارت بر هیئت ها شورایی وجود دارد و در موارد لزوم تذکر می دهد و غالبا هم موثر بوده، اما شأن قضایی ندارد. ■

از آن فرار می کنند ولی شهرت و محبوبیت به سراغ آنها می آید. آنها دوری می کنند ولی خداوند محبت آنها را در دلها می اندازد. بعضی دوستان جوان می خواهند یک شبه ره صد ساله بروند. شخصی یا یک اجرا، با یک برنامه بر سر زبانها افتاده، در حالیکه این ریشه ندارد. برخی از این دوستان که مطرح می شوند، شاگرد هم می گیرند و دچار «پیرغلامی زودرس» می شوند. ما گاهی تذکر می دهیم اما حرف شنوی کم است. بنده با در سن ۵۴ سالگی هنوز هم خوشحال می شوم از اساتیدی مانند حاج غلامرضا سازگار یا حاج علی انسانی و امثال ایشان نکته ای بشنوم.

باندی شدن مداحان

این مطلب که عدم استقبال برخی مداحان از بعضی تشکل ها بخاطر باندی شدن مداحان است، درست و دقیق است. اما واقعیت این است که همه ما سرباز یک سپاهیم و حنجره های ما در یک درگاه خدمت می کند. آنهايي که مرز بندی می کنند موفق نیستند و در امور فرهنگی نباید مرز بندی کنیم. حوزه ستایشگری اهل بیت علیهم السلام حوزه پاکان است و امیدواریم غیر پاکان هم اگر بیایند هدایت شوند. لذا ما خط کش نمی گذاریم و مرزبندی نمی کنیم. در مجموع باید نگاهمان ترمیم شود.

شرایط مناجات خوانی

امروز همه چیز دسته بندی شده است. در مداحی نیز

اولین جلسه از سلسله نشستهای «گفتگوی آیینی» با حضور مداح اهل بیت(ع) حاج محسن طاهری و جمعی از اصحاب رسانه در سالن اجتماعات بنیاد دعبیل خزاعی برگزار شد. در این نشست حاج محسن طاهری به سوالات خبرنگاران و اصحاب رسانه در موضوعات مرتبط با حوزه ستایشگری پاسخ داد.

راهکار جلوگیری از انحراف مداحان و هیئت ها

هدایت هیئت ها برعهده شورای هیئتهای مذهبی سازمان تبلیغات اسلامی است که در این زمینه سیاست گذاری کرده و تصمیم های کلان گرفته می شود که البته این شورا در مسائل جزئی ورود پیدا نمی کند چرا که بهتر است هیئات مذهبی دولتی نباشند کما اینکه نظر مقام معظم رهبری این است. مانند روحانیون و منبری ها که نباید دولتی باشند. اما در عین حال نوعی سازماندهی لازم است که وجود داشته باشد. هدایت مداحان از سوی نهادهای مختلفی مانند خانه مداحان، بسیج مداحان، بنیاد دعبیل، جامعه ایمانی شعر و... انجام می شود و برای مداحان دوره های آموزشی برگزار می شود. البته هر کدام از نهادها بر روی موضوعی تمرکز بیشتری دارند. مثلا خانه مداحان روی آموزش و تکریم پیشکسوتان، بنیاد دعبیل روی پژوهش و کار علمی.

دغدغه مطرح شدن، آفت نسل جوان

شهرت آفتی است که مداحان و ذاکران پیشکسوت

پیشکسوتان مداحی و جمعی از اساتید و اهالی رسانه، افطار روز هفتم را مهمان دعبل شدند

حاج محسن طاهری، حاج محمود تازی، حاج مصطفی طالبی، حاج محمد بازوبندی، حاج مهدی رضایی، حاج داوود نور صالحی، حاج مصطفی خورسند، حاج علی اکبر مداحی، حاج رضا خالقی، آقای معممی مقدم، دکتر سیاح و آقای حمید محمدی محمدی در جمع حضور داشتند.

همچنین آقایان عظیمی، انصاری و قدس از هیئت مدیره و دکتر سنگری، دکتر امینی و استاد اسفندیاری از هیئت علمی بنیاد و مدیران و خبرنگاران رسانه های عقیق، وارث، تسنیم، هیات و کانال پیرغلامان در مراسم حضور داشتند.

و شرح مختصری ارائه کرد. سپس حاج مهدی آصفی، حاج محمود تازی و حاج احمد صالحی خوانساری اشعاری در مدح امیرمؤمنان و نیز مدح و مرتبه حضرت سیدالشهدا(ع) خواندند و در آستانه اذان مغرب چشمه های اشک جوشید و صفای بیشتری به جمع روزه دار بخشید. پایان روضه با ندای اذان مغرب هفتمین روز از ماه رمضان همراه بود و پس از اقامه نماز همه پای سفره افطار نشستند.

از مداحان پیشکسوت و مدیران هیئات و تشکل های ستایشگری؛ حاج مهدی آصفی، حاج اکبر بازوبندی، حاج احمد چینی، حاج سید اصغر موسوی، حاج سید احمد صالحی خوانساری، حاج سید علی سادات رضوی،

جمعی از مداحان پیشکسوت و فعالان و مدیران تشکل های ستایشگری به دعوت بنیاد دعبل، روزه روز هفتم ماه رمضان را کنار یکدیگر افطار کردند.

در این جمع از پیشکسوتان و مدیران هیئات مداحان و اعضای شورای هماهنگی تشکل های ستایشگری به چشم می خوردند تا فعالان رسانه های عترتی، هیئت علمی بنیاد و هیئت مدیره بنیاد دعبل و شاید بتوان گفت جمع کم نظیری که گردآمدنشان کمتر اتفاق می افتد.

مراسم با ذکر اهل بیت از ساعت ۲۰ آغاز شد و دکتر محمد رضا سنگری عضو هیئت علمی بنیاد دعبل و از عاشورا پژوهان مطرح کشور دقایقی حضرت علی(ع) توضیح